



Stoomgemaal Mastenbroek

Beleidsplan

H1 inleiding

Het Stoomgemaal Mastenbroek wordt beheerd met behulp van twee stichtingen. De Stichting Oude Stoomgemaal Mastenbroek en de Stichting Vriendenkring D' Olde Mesiene. De laatste stichting richt zich met name op het onderhoud en het verzorgen van de stoomdagen. De Stichting Oude Stoomgemaal Mastenbroek is verantwoordelijk voor het behoud van het stoomgemaal in de breedste zin van het woord. De besturen vergaderen doorgaans gezamenlijk, ook de financiële rapportages worden voor beide stichtingen gecombineerd opgesteld.

H2 Termijn van het beleidsplan

Dit beleidsplan loopt tot januari 2029. In deze periode zal naast de gewone activiteiten, gericht op de instandhouding van het monument, ontwikkelingen in de polder Mastenbroek vanaf haar ontstaan meer dan 650 jaar geleden te laten beleven.

H3 Doelstelling en strategie

Doelstelling

Doel van stichting Oude Stoomgemaal Mastenbroek is het in standhouden van de cultuurhistorische waarde van het stoomgemaal. De stoommachine is in 1856 opgeleverd en verkeert nog in de originele staat. Het is daarmee het oudste nog werkende stoomgemaal van Nederland en zelfs Europa. Het gemaal staat in de top 100 van de Rijksdienst voor de monumentenzorg.

Naast het gemaal met de stoommachine heeft de stichting de beschikking over een bezoekerscentrum waar op stoomdagen o.a. mini-stoommachines te bezichtigen zijn.

Strategie

Door het houden van 6 stoomdagen per jaar en het verzorgen van rondleidingen, waaronder scholen vanaf groep 7 van het basisonderwijs, op dagen dat het gemaal niet onder stoom is. Op deze manier wil zij iedereen kennis laten maken met de stoomtechniek en de betekenis van het gemaal voor de waterhuishouding en de bewoners van de polder Mastenbroek.

H4 Historische context

Het Gemaal Mastenbroek, gelegen aan de Kamperzeedijk in Genemuiden (gemeente Zwartewaterland), is in 1856 in gebruik genomen. Het gemaal heeft ruim 100 jaar het overtollige water uit een van de oudste polders van Nederland via het kanaal Veneriete afgevoerd naar het Zwarte Meer. Voor die tijd werd het water van de Mastenbroekerpolder door middel van spuisluizen en later via een drietal windmolens afgevoerd. In 1961 werd het stoomgemaal vervangen door het elektrische vijzelgemaal Veneriete. Voor de bemalingsgeschiedenis is het Stoomgemaal Mastenbroek een voorbeeld van een goed bewaard gebleven stoommachine die via een vliegwiel de twee schepraderen aandrijft. Het is een uniek voorbeeld van de vroege toepassing van stoomtechniek ten behoeve van de polderbemaling. Aan de waarde wordt bijgedragen door de architectuur, markante situering en het ensemble met het nieuwe gemaal en de voormalige dienstwoning.

In 1984 werd het oude gemaal na een grondige restauratie voor het publiek opengesteld. In 1999 werd het naastgelegen bezoekerscentrum geopend. In 2000 werden scheuren in de muren waargenomen als gevolg van aangetaste funderingspalen. In 2002 kwam een reconstructieplan gereed. De periode van 2003-2010 was nodig om de definitieve plannen en de daarbij behorende financiering en de uitvoering van het restauratieplan van zowel het ondergrondse als het bovengrondse deel van het gemaal te realiseren.

H5 Huidige situatie

De stoomketel is goedgekeurd tot en met 2024. Voordat de stoommachine weer in werking zal kunnen komen moet eerst een magnetische ketelkeuring plaats vinden. Een rapport van EAGM geeft aan dat de keuring en het herplaatsen van de aangewezen klinknagels 170.000 euro (prijsspeil zomer 2025) kost. Dit als de ketel goedgekeurd wordt. Als de stoomketel bij de keuring afgekeurd zou worden is een nieuwe stoomketel nodig. De kosten daarvan zijn op dit moment nog onvoldoende bekend.

Voor de instandhouding is een meerjarig onderhoudsplan opgesteld waarvan de periode gelijk loopt aan de periodieke Subsidieregeling Instandhouding van Monumenten (SIM). De subsidiebijdrage aan het onderhoud is 50%. Voor de overige 50% van de onderhoudskosten is de stichting afhankelijk van donaties en overige bronnen. Belangrijk voor stichting zijn de jaarlijkse subsidies van de gemeente Zwartewaterland en het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD).

Voor de periode 2026 tot en met 2031 heeft de Raad voor het Cultureel Erfgoed de door de stichting aangevraagde subsidie niet toegekend. In 2026 zal opnieuw een verzoek voor subsidie ten behoeve van de instandhouding van het monument worden gedaan. Daarnaast worden subsidies voor de magnetische ketelkeuring aangevraagd bij diverse stichtingen die zich bezighouden met instandhouding van belangrijk cultureel erfgoed.

Het onderhoud van het stoomgemaal, het laten draaien van de oude stoommachine en de openstelling met rondleidingen wordt gedaan door vrijwilligers van de stichting Vriendenkring D'Olde Mesiene. Zolang de magnetische ketelkeuring niet heeft plaats gevonden kan de machine niet onder stoom gebracht worden

Het stoomgemaal en het bezoekerscentrum zijn tijdens de zomervakantie gedurende twee dagen per week (woensdag en donderdag) geopend. In de periode mei tot en met oktober wordt het gemaal tijdens een zestal zaterdagen op stoom gebracht. De toegang is gratis.

Sinds 2014 bestaat op stoomdagen ook de mogelijkheid om het naastgelegen elektrische gemaal Veneriete van het Waterschap te bezichtigen. Hierdoor is het mogelijk oude en nieuwe techniek van waterbeheersing naast elkaar te zien.

Het bezoekerscentrum wordt verhuurd voor vergaderingen en bijeenkomsten van particulieren en voorziet hiermee in een vaste inkomensstroom voor de stichting.

Er worden jaarlijks twee digitale nieuwsbrieven uitgebracht die verspreid worden onder belangstellenden, vrijwilligers en sponsors.

H6 financiële situatie

De financiële situatie van de stichting tot en met 2025 is gezond te noemen. Er wordt afgelost op de lening die samenhangt met de restauratie uit het verleden. De afwijzing van de subsidie aanvraag voor de periode 2026-2031 voor zowel het onderhoud van de stoommachine als van het onderhoud van het gebouw waarin de stoommachine zich bevindt maakt de financiële toekomst onzeker.

H7 Bestuur

De samenstelling van het bestuur van de stichtingen staan op de website van het stoomgemaal.

De stichting Vriendenkring D'Olde Mesiene heeft een groep zeer actieve vrijwilligers maar blijft op zoek naar mensen die willen meehelpen aan het onderhoud, de stoomdagen en het verzorgen van rondleidingen.